

2021-09-13

Riktlinjer LSS

Riktlinjer för handläggning av insatser enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade för barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättning

Omsorgskontoret
Mina Balendran
Stab, Kvalitet och utveckling
0852301379
mina.balendran@sodertalje.se

Innehållsförteckning

1.	Målsättning och inriktning	4
1.1	Riktlinjernas syfte	5
2.	Målgrupp och rätten till insatser	5
2.1	Personkretsbedömning	5
2.1.1	Personkrets 1	6
2.1.2	Personkrets 2	6
2.1.3	Personkrets 3	6
2.2	Goda levnadsvillkor	6
2.3	LSS och SoL kompletterar varandra	7
2.4	God kvalitet	7
2.5	Gemensamt hushåll	7
3.	Barnperspektivet	7
3.1	Barnperspektivet i handläggningen	7
3.2	Samverkan med barnet i fokus	8
3.3	Engagera vårdnadshavare och nätverk	8
3.4	Föräldrar med funktionsnedsättning som behöver stöd	8
3.5	Samtycke	9
3.6	Anmälningsskyldighet vid oro för barn	9
4.	Handläggning, verkställighet och dokumentation	9
4.1	Handläggning av ärenden	9
4.2	Särskilt om tidsbegränsning och ändring av beslut	10
4.3	Information och samverkan	11
4.4	Verkställighet och beställning av insats	11
4.5	Uppföljning	12
4.6	Dokumentation	12
4.7	Dokumentation av hur barnets bästa och barnets rätt att komma till tals beaktas	12
5.	Insatser enligt LSS	13
5.1	Rådgivning och personligt stöd	13
5.2	Biträde av personlig assistent eller ekonomiskt stöd till skäliga kostnader för sådan assistans	13
5.2.1	Personlig assistans till vuxna	13
5.2.2	Personlig assistans till barn	13
5.3	Ledsagarservice	14
5.4	Kontaktperson	14
5.5	Avlösarservice	14
5.6	Korttidsvistelse utanför det egna hemmet	14
5.7	Korttidsstillsyn för skolungdom över 12 år	15
5.8	Bostad med särskild service för barn och ungdomar	15
5.9	Bostad med särskild service eller annan särskilt anpassad bostad för vuxna	15
5.10	Daglig verksamhet	16
5.11	Förhandsbesked enligt 16 § LSS	16
6.	Företrädare och ombud med fullmakt	17
7.	Ansvarsfördelning mellan bosättningskommun och vistelsekommun	17

1. Målsättning och inriktning

De nationella målen för funktionshinderspolitiken är:

- en samhällsgemenskap med mångfald som grund
- att samhället utformas så att människor med funktionsnedsättning i alla åldrar blir fullt delaktiga i samhällslivet
- jämlikhet i levnadsvillkor för flickor och pojkar, kvinnor och män med funktionsnedsättning.

I slutet av 2017 beslöt Sveriges riksdag om ett nytt nationellt funktionshinderpolitiskt mål och tillhörande inriktning på arbetet för att nå detta.

Det nationella målet för funktionshinderspolitiken är att "med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som utgångspunkt, uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet för personer med funktionsnedsättning i ett samhälle med mångfald som grund."

Målet ska bidra till ökad jämställdhet och till att barnrättsperspektivet ska beaktas.

Sverige har också ratificerat FN:s konvention om mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

I samband med att Sverige tillträdde konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning har det bedömts att viktiga delar i konventionen, där exempelvis rätt till assistans, boende och service tas upp, uppfylls bland annat genom bestämmelser som tas upp i dessa riktlinjer. En särskild bestämmelse som införts mot bakgrund av barnkonventionen tas också upp i avsnitt 3. Södertälje kommuns verksamhet inom funktionshinderområdet ska vila på de grundläggande principer som följer av konventionerna, som de kommer till uttryck i gällande svensk lagstiftning.

Södertälje kommun ska verka för att människor som av fysiska, psykiska eller andra skäl möter betydande svårigheter i sin livsföring får möjlighet att delta i samhällets gemenskap och leva som andra. De ska ges förutsättningar att kunna verka och bo i en god samhällsmiljö. De insatser som ges ska syfta till ökad självständighet och förbättrad livssituation för den enskilde brukaren.

Enligt omsorgsnämndens reglemente är nämndens verksamhetsområde verksamhet för funktionshindrade. Nämnden utövar ledningen av kommunens verksamhet enligt lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Nämnden fullgör också kommunens uppgifter enligt socialförsäkringsbalken (2010:110) (SFB) och hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) (HSL) och de uppgifter som ankommer på kommunen för funktionshindrade personer upp till 65 år enligt socialtjänstlagen (2001:453) (SoL) med undantag för de uppgifter som socialnämnden och äldreomsorgsnämnden ansvarar för enligt deras reglementen.

Verksamheten vilar på en humanistisk människosyn om allas lika värde där människan ses som en helhet i ett sammanhang. Omsorgsnämndens arbete utgår från denna människosyn och bygger på begrepp som trygghet, delaktighet och värdighet. Andra viktiga utgångspunkter för omsorgsnämnden är en god hushållning med tillgängliga resurser och ett tillvaratagande av medarbetarnas kompetens, engagemang och lust till vidare utveckling.

Riktlinjerna gäller för samtliga delegater i delegationsordningen och utskottet.

1.1 Riktlinjernas syfte

Riktlinjerna avser insatser enligt lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) och beskriver hur omsorgsnämnden inom ramen för sitt uppdrag främjar jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhällslivet för de personer som omfattas av lagen.

Riktlinjerna är ett stöd för handläggarna för individuella bedömningar och klargör också hur LSS tillämpas inom Södertälje kommun. Handläggarna fattar beslut om en insats efter en individuell bedömning utifrån den enskildes behov, under förutsättning att behovet inte tillgodoses på annat sätt. Insatsen ska tillförsäkra den enskildes goda levnadsvillkor.

Riktlinjerna utgår från gällande lagstiftning, rättspraxis, förarbeten till aktuella lagar, bindande föreskrifter från Socialstyrelsen och inriktning i Södertälje kommuns Mål och Budget. Syftet med riktlinjerna är att de ska vara nämndens förtydliganden av rättspraxis, utgångspunkt för bedömningen av vad som är att anse som goda levnadsvillkor samt stödja rättssäkerheten för den enskilde brukaren genom att handläggningen blir mer enhetlig. Riktlinjerna ska ses som en vägledning i handläggningen och bedömningen av insatser. Om uppgifter i riktlinjerna strider mot gällande lagar, förordningar, rättspraxis, förarbeten till lagstiftning eller bindande föreskrifter från Socialstyrelsen ska riktlinjerna i denna del inte tillämpas.

Riktlinjerna är tillämpliga oavsett var inom omsorgskontorets organisation frågor om insatser enligt LSS aktualiseras.

2. Målgrupp och rätten till insatser

Alla personer med funktionsnedsättning omfattas inte av LSS. För att ha rätt till insatser krävs att:

- den enskilde omfattas av någon av lagens tre personkretsar
- den enskilde behöver sådan hjälp i sin livsföring
- behovet faktiskt inte tillgodoses på annat sätt
- insatserna behövs för att den enskilde ska tillförsäkras goda levnadsvillkor

Det finns tio särskilda insatser enligt LSS. En av insatserna ansvarar regionen för och de övriga nio insatserna ansvarar kommunen för, se vidare under avsnitt 5.

2.1 Personkretsbedömning

För att kunna få insatser enligt LSS krävs att den enskilde omfattas av någon av lagens personkretsar. Personkretsbedömningen ska alltid göras före beslut om insats. Bedömningen av om en person omfattas av LSS personkrets ska framgå av beslutet om insats enligt LSS och kan överklagas. Personkretsfrågan är därför en viktig utgångspunkt i utredningsfasen. En personkretsbedömning kan inte aktualiseras av andra omständigheter än ansökan om insatser enligt LSS.

LSS omfattar personer med

- utvecklingsstörning, autism eller autismliknande tillstånd (1 § 1 LSS)
- betydande och bestående begåvningsmässigt funktionshinder efter hjärnskada i vuxen ålder föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom (1 § 2 LSS), eller med
- andra varaktiga fysiska eller psykiska funktionshinder som uppenbart inte beror på normalt åldrande, om de är stora och förorsakar betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed ett omfattande behov av stöd eller service (1 § 3 LSS)

Personkretsen i LSS omfattas av alltså tre grupper. Huruvida en person omfattas av personkrets 1 och 2 bestäms utifrån den enskildes diagnos utan hänsyn till den enskildes stödbehov. Huruvida en person omfattas av personkrets 3 bestäms istället utifrån den enskildes behov i förhållande till dennes funktionshinder (i förhållande till omgivningen).

För att kunna avgöra om en person omfattas av någon av grupperna i LSS personkrets ska bedömningen grundas på läkarintyg och andra underlag (till exempel från arbetsterapeut) som bekräftar personens funktionsnedsättning och beskriver vilka konsekvenser den medför i vardagen för den enskilde och för livsföringen i övrigt.

2.1.1 Personkrets 1

För att en person ska kunna omfattas av personkrets 1 i LSS krävs att den enskilde har någon av diagnoserna utvecklingsstörning, autism eller autismliknande tillstånd. Diagnosen ska vara medicinskt styrkt genom intyg. Regionen ansvarar för att utreda och fastställa diagnoser som rör utvecklingsstörning, autism och autismliknande tillstånd.

2.1.2 Personkrets 2

Personkrets 2 i LSS omfattar personer som i vuxen ålder fått en hjärnskada med ett betydande och bestående begåvningsmässigt funktionshinder som följd. Utredningen ska styrka hjärnskada och betydande och bestående begåvningsmässigt funktionshinder. Regionen ansvarar för att utreda och fastställa diagnoser som rör hjärnskador som förvärvats i vuxen ålder.

2.1.3 Personkrets 3

Personkrets 3 i LSS omfattar personer med andra varaktiga och omfattande fysiska eller psykiska funktionsnedsättningar som uppenbart inte beror på normalt åldrande. Funktionsnedsättningen ska vara stora och förorsaka betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed ge ett omfattande behov av stöd eller service. För att omfattas av lagen krävs att samtliga villkor är uppfyllda. Funktionsnedsättningen kan vara medfödda eller förvärvade. I personkretsen återfinns barn, ungdomar och vuxna med långvariga habiliterings- och rehabiliteringsbehov. För personer med flera funktionsnedsättningar måste den samlade effekten bedömas. Små men flera funktionsnedsättningar kan tillsammans förorsaka betydande svårigheter.

Bedömning av personkrets 3 görs i samband med handläggning av den enskildes ansökan om insatser. Underlag för bedömningen ska inhämtas från läkare, arbetsterapeut eller psykolog.

2.2 Goda levnadsvillkor

Vid bedömning av om den enskilde har rätt till insatser enligt LSS används begreppet *goda levnadsvillkor*. Den enskilde har rätt till insatser enligt LSS om insatserna behövs för att den enskilde ska tillförsäkras goda levnadsvillkor. Vid bedömning om den enskilde har rätt till bistånd enligt 4 kap 1 § SoL används begreppet *skälig levnadsnivå*. Den enskilde har rätt till bistånd enligt SoL om biståndet behövs för att den enskilde ska tillförsäkras en skälig levnadsnivå.

Begreppen skälig levnadsnivå respektive goda levnadsvillkor beskrivs inte närmare av lagstiftaren. För att förstå innebörden av respektive begrepp behöver målen i respektive lag studeras. Levnadsvillkor enligt LSS är att jämföra med den livsföring som kan anses normal för personer i samma ålder, medan skälig levnadsnivå enligt SoL 4 kap 1 § anger vad som krävs för att den enskilde ska klara sig. Goda levnadsvillkor innebär därmed en högre ambitionsnivå än skälig levnadsnivå.

2.3 LSS och SoL kompletterar varandra

LSS utgör ett komplement till SoL och annan lagstiftning. Insatser enligt LSS och SoL är frivilliga och ges efter ansökan från den enskilde. Personer som omfattas av LSS och som är i behov av stöd ska i första hand prövas enligt LSS, men kan också ha rätt till insatser enligt SoL.

Ansökningar om bistånd enligt SoL handläggs i Södertälje kommun av socialnämnden, äldreomsorgsnämnden och omsorgsnämnden men omfattas inte av dessa riktlinjer.

2.4 God kvalitet

Av LSS framgår att verksamheten ska vara av god kvalitet och att kvaliteten i verksamheten systematiskt och fortlöpande ska utvecklas och säkras. Kravet på god kvalitet gäller i myndighetsutövningen och såväl i offentlig och enskilt bedriven verksamhet.

Insatserna ska utformas så att de stärker den enskildes möjlighet att leva ett självständigt, oberoende liv och att aktivt delta i samhället. Den enskilde ska ges inflytande över planering, utformning och genomförande av insatserna. Den enskildes möjlighet att välja utförare beskrivs i kapitel 5. Tillgänglighet, samordning och varaktighet ska karaktärisera insatserna. Detta är särskilt viktigt att uppmärksamma när det gäller personer med omfattande funktionsnedsättning som är beroende av flera stödinsatser. Barn och ungdomar med funktionsnedsättning ska ges förutsättningar för en god fysisk och psykisk utveckling, det vill säga erhålla uppväxtvillkor som betraktas som goda för alla barn och ungdomar. Insatser till vuxna personer ska grundas på behov som den enskilde själv anser är angelägna för att kunna leva ett så självständigt och oberoende liv som möjligt.

Var och en som fullgör uppgifter inom LSS ska medverka till att den verksamhet som bedrivs och de insatser som ges är av god kvalitet. Den som uppmärksammar eller får kännedom om ett missförhållande eller en påtaglig risk för ett missförhållande som rör den som får insatser inom verksamheten ska genast rapportera detta (lex Sarah). Rapporteringsskyldigheten gäller även den som handlägger ärenden enligt LSS. I yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet fullgörs rapporteringsskyldigheten till den som bedriver verksamheten. Ett missförhållande eller en påtaglig risk för ett missförhållande ska dokumenteras, utredas och avhjälpas eller undanröjas utan dröjsmål. Inom LSS-verksamheten i Södertälje kommun finns rutiner för hantering av lex Sarah-rapportering som ska följas.

2.5 Gemensamt hushåll

Makar har gemensamt ansvar för hem och hushåll. Den enskildes rätt till personlig assistans för sysslor i hemmet eller annan hjälp i hemmet påverkas därför av det gemensamma ansvar som äkta makar har enligt äktenskapsbalken (1987:230). Bedömningen görs på samma sätt om den enskilde är sambo och i andra situationer när den enskilde delar hushåll med en annan vuxen person. Det kan också finnas ett visst ansvar att bistå den enskilde, exempelvis nattetid.

3. Barnperspektivet

3.1 Barnperspektivet i handläggningen

All verksamhet inom Södertälje kommun som rör barn med funktionsnedsättning ska vila på de grundläggande bestämmelserna i FN:s barnkonvention, FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, som är svensk lag sedan 1 januari 2020. Med barn avses varje människa under 18 år. Några av principerna i barnkonventionen är:

- Alla barn har lika värde och samma rättigheter. Barn får inte diskrimineras i förhållande till vuxna eller andra grupper av barn och ska skyddas mot diskriminering.
- Barnets bästa ska komma i första hand, vid alla slags åtgärder och beslut som berör barnet. All planering och alla beslut ska innefatta en prövning av barnets bästa.
- Alla barn har rätten till livet och att få utvecklas till en trygg individ.
- Respekt för barnets åsikter. Barn har rätt att föra sin egen talan, att bli tagna på allvar och bli lyssnade på. Barn ska ges möjlighet till inflytande i frågor som rör dem. Barn har ingen skyldighet att ha eller bilda en egen åsikt och ingen kan tvinga ett barn att avslöja sina tankar eller åsikter, men det får inte finnas hinder för barnet att uttrycka dem.
- Föräldrars gemensamma ansvar. Barnets föräldrar har det grundläggande ansvaret för barnets utveckling. Konventionen understryker att båda föräldrarna har gemensamt ansvar för barnets uppfostran och utveckling och att även föräldrarna ska följa principen om barnets bästa i sin föräldraroll.

LSS innehåller också en bestämmelse om barns rätt till information och rätt att komma till tals. Bestämmelsen finns i 8 § andra stycket LSS och har sin grund i artikel 12 i barnkonventionen. När en åtgärd eller insats rör ett barn ska barnets bästa beaktas. Bestämmelserna är avsedda att stärka barns ställning och innebär att när en åtgärd eller insats rör ett barn ska barnet få relevant information och ges möjlighet att framföra sina åsikter. Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.

3.2 Samverkan med barnet i fokus

Barn med funktionsnedsättning ska i likhet med alla barn ges förutsättningar till en god fysisk och psykisk utveckling. Många barn med funktionsnedsättning har sammansatta svårigheter och ibland krävs specialkompetens och insatser från olika områden, exempelvis socialtjänst, förskola/skola och region. Varje barn ska erbjudas en individuell plan där samverkan mellan olika aktörer regleras. För att underlätta för dessa barn finns ett kontinuerligt samarbete mellan Södertälje kommun och barn- och ungdomspsykiatri (BUP) och Barnhabiliteringen inom Region Stockholm. Inom Södertälje kommun finns också en modell för samverkan mellan enheten för barn och unga med funktionsnedsättning och socialtjänsten.

3.3 Engagera vårdnadshavare och nätverk

Insatser som ges till barn ska utformas tillsammans med barnets vårdnadshavare. Även i de fall ett barns vårdnadshavare inte sammanlever ska så långt det är möjligt båda engageras. I största möjliga utsträckning ska även övrigt nätverk runt barnet aktiveras. Om en vårdnadshavares funktionsnedsättning innebär att barns rättigheter åsidosätts gällande förskola, skola och/eller fritidsaktiviteter ska Barn och ungdom (BoU) informeras för att kunna tillgodose barnets behov.

3.4 Föräldrar med funktionsnedsättning som behöver stöd

När en person med funktionsnedsättning som har vårdnadsansvar för barn ansöker om insatser enligt LSS är det viktigt att beakta utformningen av insatser även ur ett barnperspektiv.

3.5 Samtycke

Samtycke till insatser enligt LSS gäller från och med att barnet fyller 15 år. Barn som fyllt 15 år kan också själv ansöka om insatser. Vårdnadshavaren har dock rätt och skyldighet att bestämma i barnets angelägenheter upp till att barnet fyller 18 år. En begäran från en person mellan 15 och 18 år att exempelvis flytta till bostad med särskild service kan därför inte bifallas mot vårdnadshavarens vilja och inte heller mot den unges vilja. Om det skulle innebära fara för den enskildes utveckling ska en anmälan till socialnämnden (BoU) göras. Vuxna och ungdomar som saknar förmåga att på egen hand ta ställning i frågan ska ges insatser på begäran av vårdnadshavare, god man, förmyndare eller förvaltare.

3.6 Anmälningsskyldighet vid oro för barn

Myndigheter vars verksamhet berör barn och ungdomar samt andra myndigheter inom socialtjänsten är enligt SoL skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd. Denna skyldighet omfattar även verksamhet enligt LSS. Anmälningsskyldigheten innebär att sekretessen mellan olika myndigheter och självständiga verksamhetsgrenar inom socialtjänsten bryts. Anmälan ska göras till socialnämnden (BoU) för utredning av barnets situation och behov.

4. Handläggning, verkställighet och dokumentation

4.1 Handläggning av ärenden

Insatser enligt LSS ges den enskilde endast om den enskilde ansöker om det. Några formella krav på hur en ansökan ska ske finns inte. Den kan vara muntlig eller skriftlig. En utredning i ärendet genomförs och därefter fattas ett beslut.

I LSS finns inga särskilda regler om hur en utredning ska inledas. Utredningar enligt LSS omfattas i stället av bestämmelserna i förvaltningslagen. Där framgår bland annat att alla ärenden som rör enskilda ska handläggas så enkelt, snabbt och billigt som möjligt utan att säkerheten eftersätts.

Utredningens omfattning kan variera beroende på den enskildes behov och vilken typ av insats som efterfrågas. Utredningen ska vara tillräckligt omfattande för att kunna ge ett tillfredsställande underlag för beslut, men får inte innehålla andra uppgifter än vad som är nödvändigt för utredningens syfte. En noggrann och relevant, individuell bedömning ska göras. Detta förutsätter bland annat god kännedom om olika funktionsnedsättningar, deras upphov, variationer och betydelse för möjligheterna att leva ett liv så likt andras som möjligt och i gemenskap med andra. Kunskap om vilka konsekvenser olika funktionsnedsättningar kan medföra och hur de kan reduceras genom t.ex. hjälpmedel och bostadsanpassning har också stor betydelse.

Utredning och bedömning ska genomföras i samråd med den enskilde och beslutet ska bygga på en helhetssyn där hänsyn tas till sociala, medicinska, psykologiska och pedagogiska behov. Den enskildes önskemål och förslag ska prövas. Föräldrar till minderåriga barn, förvaltare, god man eller i vissa frågor god man med ombud ska om den enskilde så önskar, beredas möjlighet att ge sina synpunkter.

Ärenden som gäller insatser enligt LSS till enskilda ska som huvudregel kommuniceras innan beslut. Kravet på kommunikering innebär att beslut inte får fattas utan att den enskilde har underrättats om uppgifter som tillförts ärendet av någon annan och fått möjligheter att yttra sig. Undantag är om beslutet inte går den enskilde emot, om uppgiften saknar betydelse för beslutet eller om det är uppenbart obehövt att kommunicera. Den enskilde har rätt att muntligen vid besök lämna uppgifter inför nämnden, om det inte finns särskilda skäl mot det. Om beslutsrätten har delegerats har den enskilde rätt att lämna uppgifterna till den som på nämndens vägnar ska fatta beslut i ärendet. Den enskilde ska informeras om denna rätt i samband med kommunikeringen.

Beslutet ska vara tydligt. Det ska klart framgå vad den enskilde begärt och vad som beviljats respektive avslagits. Såväl bifall som avslag ska motiveras. Avslagsbeslut kan överklagas till förvaltningsrätten varför en besvärshänvisning ska bifogas beslutet.

4.2 Särskilt om tidsbegränsning och ändring av beslut

Den enskilde erbjuds maximalt upp till två förslag gällande samtliga insatser enligt LSS förutom biträde av personlig assistans. Om den enskilde fortsatt tackar nej omprövas beslutet.

Tidsbegränsning av beslut får ske när skilda skäl föreligger. Särskilda skäl anses föreligga när:

- Behovet av insatsen kan variera över tid
- Behovet är svårbedömt och tillräcklig utredning saknas vid tidpunkten för beslutet

När insats för viss tid har beviljats upphör insatsen att gälla när tiden har löpt ut. Om det då fortfarande skulle föreligga behov av insatser ska en ny ansökan göras och ett nytt beslut fattas. Handläggare ska följa upp när ett tidsbegränsat beslut upphör att gälla och ge den enskilde information om att en ny ansökan krävs, om denne vill ha rätt till samma insats fortsättningsvis. I samband med att en sådan ansökan prövas ska också en uppföljning av den dittills bedrivna insatsen ske (se vidare avsnitt 4.5).

Gynnande beslut, både tidsbegränsande och tills vidare beslut, kan som regel inte ändras eller återkallas. Från denna huvudregel gäller vissa undantag:

- Säkerhetsskäl
Vid fara för den enskilde brukarens liv och hälsa, allvarliga arbetsmiljöproblem vid genomförandet, såsom hot, våld eller att den enskilde brukaren omöjliggör att arbetet utförs på en belastningsergonomiskt rimligt sätt.
- Vilseledande uppgifter
Om beslutet tillkommit som en direkt följd av ofullständiga eller oriktiga uppgifter från den sökande
- Återkallelseförbehåll/omprövningsklausul
När återkallelseförbehåll/omprövningsklausul finns med i beslutet. Det är dock av avgörande betydelse hur förbehållet formuleras (se nedan).
- Vid väsentligt ändrade förutsättningar
Det kan finnas andra starka skäl att ändra ett beslut. Om behovet väsentligt förändrats anses sådana starka skäl föreligga.

Det är bara sådana förhållanden som beaktats vid det ursprungliga beslutet som kan föranleda omprövning.

När ett förbehåll som ska påverka besluts giltighet görs är det viktigt att den enskilde får tydlig information. Exempel på förbehåll som ska användas i olika fall är:

1. Detta beslut grundar sig på rådande förhållanden. Ändras den enskildes hälsotillstånd, hjälpbehov eller övriga förhållanden som ligger till grund för rätten till insats kan beslutet komma att ändras.
2. Detta beslut ger rätt till två erbjudanden om (insats). Tackar du nej till båda dessa erbjudanden återkallas beslutet.

Formuleringen i punkt 1 förutsätter att ett omprövningsbeslut fattas för att det tidigare beslutet ska ändras, medan formuleringen i punkt 2 förutsätter att ett meddelande om att beslutet återkallats sänds. Den enskilde har rätt att ansöka om insatsen på nytt efter det att beslutet återkallats och en prövning ska i så fall ske utifrån förhållandena vid det nya beslutets tillkomst.

4.3 Information och samverkan

Personer med funktionsnedsättning har enligt LSS rätt att få information om lagstiftningens mål och medel. Detta innebär enligt förarbetena till lagen att den enskilde och dennes närstående får uttömmande svar och väl anpassad information. Handläggaren har också ett ansvar för att, om behov finns och efter samtycke från den enskilde, samverka med andra huvudmän och myndigheter under utredningens gång. Om den enskilde behöver insatser från andra huvudmän ska handläggaren vara behjälplig med information om vart han eller hon kan vända sig.

Om det finns behov av samverkan ska den enskilde erbjudas en samordnad individuell plan (SIP). Kommunen har ansvar för att insatser i den enskildes individuella planer, även sådana som ges av regionen eller andra organisationer, samordnas på ett så fördelaktigt sätt som möjligt. Arbetet ska påbörjas utan dröjsmål och ska om det är möjligt upprättas tillsammans med den enskilde.

När den enskilde brukaren är aktuell inom flera verksamheter inom Södertälje kommun ska de olika enheterna samverka. Den enskilde brukaren med sina behov och synpunkter ska vara i fokus för samverkan. Syftet med samverkan är att insatserna ska ges utifrån en helhetssyn på den enskildes behov. Resurser och specialkompetens från de olika verksamheterna ska komplettera varandra och tas tillvara, till nytta för den enskilde brukaren.

I enlighet med SOSFS 2008:20 och överenskommelse med Region Stockholm ska rutiner för samordning utarbetas när den enskilde brukaren har behov av insatser både från socialtjänsten och från hälso- och sjukvården.

4.4 Verkställighet och beställning av insats

Beslut om bifall på begäran om insatser enligt LSS ska verkställas snarast och senast inom tre månader. Om det finns skäl som medfört att beslutet inte verkställts ska det dokumenteras. Utredning, planering och beslut sammanfattas i en beställning som skickas till utföraren av beviljad insats. Beställningen ska innehålla de uppgifter som bedöms nödvändiga för att utföraren ska kunna genomföra ett beslut om beviljad insats på ett ändamålsenligt och säkert sätt. Uppgifterna lämnas efter den enskildes samtycke. Beställningens utformning har stor betydelse för hur utföraren ska ta sig an uppdraget och som underlag för utförarens genomförandeplan.

Omsorgsnämnden uppmuntrar och söker samarbete med olika frivilligverksamheter i kommunen.

4.5 Uppföljning

Varje beslut om insatser ska följas upp och utvärderas kontinuerligt eller vid förändringar. När en ny insats påbörjas kan behovet av uppföljning vara större och behöva genomföras tätare. I övrigt sker uppföljning av insatser som utgångspunkt en gång per år inom Södertälje kommun.

I samband med att uppföljning sker ska information om hur insatsen bedrivits begäras in, det kan ske genom att man begär att få del av genomförandeplan och genom att ställa frågor till den enskilde. Det är viktigt att försäkra sig om att den enskilde får det stöd som beviljats, av den som utför insatsen.

Ibland kan det vara svårt för den enskilde och dennes företrädare att ge uttryck för att den enskilde inte är helt nöjd med en insats. Uppföljningen ska ge den enskilde och dennes företrädare möjlighet att uttrycka sina åsikter till handläggaren utan att den som utför insatsen är närvarande.

4.6 Dokumentation

En ansökan om insatser enligt LSS ska alltid leda till en utredning som dokumenteras. Det gäller även om det från början står klart att ansökan inte kommer att beviljas. Handläggaren ska göra klart för sig om det är fråga om en ansökan eller endast en begäran om information. Vid minsta tveksamhet diskuteras detta med den enskilde.

Enligt LSS ska handläggning av ärenden som rör enskilda och genomförande av beslut om insatser dokumenteras. Dokumentationen ska ange beslut och åtgärder som vidtas i ärendet samt faktiska omständigheter och händelser av betydelse. Både den som fattar beslut om insatser och den som utför dem har skyldighet att dokumentera. Dokumentationen ska utformas med respekt för den enskildes integritet och beskrivningen av den enskildes förhållanden ska präglas av saklighet och objektivitet. Handlingar som rör enskildas personliga förhållanden ska förvaras så att obehöriga inte får tillgång till dem.

Dokumentationen har olika syften. Den är av avgörande betydelse för att den enskilde ska kunna få insyn i ärende som gäller myndighetsutövning. Dokumentationen ska vara utformad så att den möjliggör en korrekt bedömning och utgör en tillräcklig grund för beslut. Dokumentationen ska också kunna användas för tillsyn, uppföljning, utvärdering, kvalitetssäkring, officiell och övrig statistik samt för forskning.

Se även Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd SOFS 2014:05 och Socialstyrelsens handbok om dokumentation under handläggning och genomförande av insatser enligt SoL, LVU, LVM och LSS.

4.7 Dokumentation av hur barnets bästa och barnets rätt att komma till tals beaktas

Det ska dokumenteras på vilket sätt barnets bästa har beaktats under utredningen och när beslut om insats fattas. Det ska även dokumenteras hur barnet har kommit till tals, vilken information som har lämnats, barnets inställning, föräldrarnas uppfattning och handläggarens bedömning. I beställningen av insats ska handläggaren ange om särskilda krav ställs på utformningen av insatsen med hänsyn till barnets bästa och för att barnet ska komma till tals och vara delaktig under genomförandet av insatsen. Handläggaren ska även följa upp hur barnets bästa och barnets rätt att komma till tals beaktas under insatsens genomförande.

5. Insatser enligt LSS

I 9 § LSS återfinns de insatser för särskilt stöd och särskild service som kan lämnas med stöd av lagen. Insatserna anges i tio punkter:

1. Rådgivning och personligt stöd (regionen ansvarar)
2. Personlig assistent eller ekonomiskt stöd för personlig assistans
3. Ledsagarservice
4. Kontaktperson
5. Avlösarservice
6. Korttidsvistelse utanför det egna hemmet
7. Korttidstillsyn för skolungdom över 12 år utanför det egna hemmet i anslutning till skoldagen samt under lov
8. Familjehem eller bostad med särskild service för barn och ungdomar
9. Bostad med särskild service eller annan särskilt anpassad bostad för vuxna
10. Daglig verksamhet (endast för personkrets 1 och 2).

5.1 Rådgivning och personligt stöd

Regionen ansvarar för insatsen.

5.2 Biträde av personlig assistent eller ekonomiskt stöd till skäligen kostnader för sådan assistans

5.2.1 Personlig assistans till vuxna

Genom insatsen personlig assistans har personer som har stora hjälpbehov av personlig karaktär möjlighet att erhålla ett personligt utformat stöd som ges av ett begränsat antal personer. För rätt till personlig assistans krävs att den enskilde har behov av insatsen för sina grundläggande behov och att dessa inte tillgodoses på annat sätt. Med grundläggande behov avses personliga behov som att sköta sin personliga hygien, hjälp med andning, att klä på och av sig, måltider, att kommunicera med andra eller annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om personens behov.

Stödet ska kunna finnas tillgängligt för den enskilde i olika situationer och under olika tider på dygnet. Det personliga stödet ska ge successivt ökade möjligheter till ett självständigt liv och möjliggöra för den enskilde att som andra i samhället kunna studera, delta i fritidsaktiviteter, få möjlighet till eget boende med mera.

5.2.2 Personlig assistans till barn

Bedömning av barns rätt till personlig assistans sker enligt samma kriterier som för vuxna med funktionsnedsättning, det vill säga barnet ska ha behov av hjälp för sina grundläggande behov och för andra personliga behov. Eftersom personlig assistans som ges till barn påverkar hela familjens situation är det också viktigt att assistansen anpassas till varje familjs individuella behov och att barnets vårdnadshavare ges ett avgörande inflytande över hur stödet till barnet utformas.

Vid bedömningen av personlig assistans för barn ska föräldraansvaret beaktas genom att det hjälpbehov som går utöver det som är att betrakta som normalt föräldraansvar för alla barn i motsvarande ålder ska läggas till grund för bedömningen. Ett normalt föräldraansvar innebär något helt annat än den arbetsinsats ett barn med omfattande funktionsnedsättning kräver.

Tiden och insatsen som går åt till att hjälpa ett barn med funktionsnedsättning att äta, sköta sin hygien, klä sig, röra sig, förflytta sig, kommunicera med mera är betydligt mer omfattande och krävande än för andra barn i motsvarande ålder. Det är behovet av extra tillsyn och omvårdnad med anledning av funktionsnedsättningen som rätten till personlig assistans avser. Det innebär att föräldrarnas ansvar för ett barns omvårdnad måste bedömas vara mer omfattande ju yngre barnet är.

5.3 Ledsagarservice

Ledsagarservice ges i syfte att underlätta för den enskilde att ha kontakter med andra och bryta den isolering som ofta blir följden av en omfattande funktionsnedsättning. Insatsen är knuten till aktiviteter utanför hemmet och ska ge möjlighet för den enskilde att delta i samhällslivet. Insatsen avser främst enklare aktiviteter. Ledsagarservicen är individuellt utformad och behovet varierar utifrån den enskildes intressen och aktiviteter.

Avser ledsagarservicen barn och ungdomar ska det behov som går utöver vad som är normalt föräldraansvar för ett barn i motsvarande ålder ligga till grund för bedömningen.

Barnets/ungdomens behov av att ha erfarenheter tillsammans med någon annan vuxen än sina föräldrar kan vägas in i bedömningen. Det är viktigt att insatsen utförs av en person som inte är nära vän eller släkt med den enskilde.

5.4 Kontaktperson

En kontaktperson ska vara ett icke professionellt stöd av en medmänniska som har ett stort engagemang och intresse för andra människor. Syftet med insatsen är att bryta den enskildes isolering genom samvaro och hjälp till fritidsverksamhet. Det är viktigt att insatsen utförs av en person som inte är nära vän eller släkt med den enskilde. Insatsen kan komplettera anhörigkontakten. Bor den enskilde i bostad med särskild service anses behovet tillgodosett genom boendeformen.

5.5 Avlösarservice

Avlösarservice innebär att en person tillfälligt övertar omvårdnaden om den enskilde från anhöriga eller andra närstående. Utgångspunkt är den funktionsnedsattas hem. Insatsen ska kunna ges som en regelbunden insats och vid oförutsedda situationer. Insatsen kan ges såväl dagar, kvällar och nätter som helger. Avlösarservicen ger möjlighet för närstående att delta i egna aktiviteter utanför hemmet eller avkoppling. Föräldrar till barn med funktionsnedsättning kan också behöva tid för att ägna sig åt familjens övriga barn. Det är viktigt att insatsen utförs av en person som inte är nära vän eller släkt med den enskilde.

5.6 Korttidsvistelse utanför det egna hemmet

Korttidsvistelse innebär att den enskilde under kortare eller längre tid vistas i ett korttidshem, hos en korttidsfamilj, deltar i en kurs eller i lägerverksamhet. Avsikten är att den enskilde ska erbjudas miljöombyte, rekreation och få möjlighet till personlig utveckling. Anhöriga ska kunna ges avlösning och utrymme för avkoppling. Korttidsvistelse kan komma i fråga för att tillgodose såväl behov av avlösning för anhöriga som behov av enbart miljöombyte eller rekreation för den enskilde.

5.7 Korttidstillsyn för skolungdom över 12 år

Rätten till skolbarnsomsorg för alla barn som går i skolan gäller vårterminen ut, till och med juni månad, samma år som barnet fyller 13 år oavsett årskurs. Ungdomar med funktionsnedsättning kan behöva en trygg situation och en meningsfull sysselsättning före och/eller efter skoldagen samt under skollov och ferier även efter att skolbarnsomsorgen upphört. I andra fall kan det vara lämpligt att anordna särskilda grupper för att tillgodose önskemål som kan finnas bland ungdomar om att få träffa andra i en likartad situation.

För barn och ungdomar i bostad med särskild service ingår fritidsverksamheten i boendet och behovet ska ingå inom ramen för boendeinsatsen.

5.8 Bostad med särskild service för barn och ungdomar

Ett av socialtjänstens främsta mål är att skapa förutsättningar för att barn och ungdomar med funktionsnedsättning ska kunna växa upp i sina föräldrahem. Boende i familjehem eller bostad med särskild service är en insats som kan komma ifråga först om barnet, trots stödinsatser i hemmet, inte kan bo kvar. Insatsen ska ses som ett komplement till boendet i föräldrahemmet. Insatsen riktar sig till barn som har ett speciellt behov av stöd. Boendet ska vara utformat så att det ger barnet/ungdomen goda möjligheter till en god kontakt med sina föräldrar, syskon och andra närstående.

5.9 Bostad med särskild service eller annan särskilt anpassad bostad för vuxna

Bostad med särskild service eller annan särskilt anpassad bostad för vuxna erbjuds personer med funktionsnedsättning som trots stöd inte klarar att bo i ordinärt boende. I insatsen ingår att den enskilde får stöd att genomföra dagliga aktiviteter såväl i som kring bostaden. Huvudformerna är servicebostad och gruppboende. I båda formerna ingår omvårdnad, fritidsverksamhet och kulturella aktiviteter som en del av insatsen. Insatsen annan särskilt anpassad bostad innebär att den enskilde beviljas en bostad som är utformad och anpassad efter dennes behov.

Insatsen ska ge den enskilde ett boende som leder till god livskvalitet och utvecklar den enskildes möjlighet att leva ett självständigt liv.

Oaktat de grundläggande principerna om den enskildes rätt till medbestämmande och inflytande över insatsernas utformande har den enskilde ingen ovillkorlig rätt att kräva att insatsen utförs av viss utförare eller på viss adress. Södertälje kommuns egna utförare ska erbjudas i första hand, i andra hand enskild verksamhet som kommunen har ramavtal med. Om det står klart att det inte finns lediga platser hos ramavtalspartners medges möjligheten att göra en direktupphandling med annan enskild verksamhet.

Om en enskild har beviljats insatsen bostad med särskild service och verkställigheten skett utanför Södertälje kommun, utanför ramavtal, kan en ändring av verkställigheten ske till kommunens egna boenden. I varje enskilt fall görs en prövning om den enskilde genom ändrad verkställighet fortsatt tillförsäkras goda levnadsvillkor. Ändring av verkställighet kan även göras från boenden utanför ramavtal inom Södertälje kommun, till kommunens egna boenden, under förutsättning att den enskilde fortsatt tillförsäkras goda levnadsvillkor i enlighet med kraven i LSS. Vid flytt ska kommunen ha vidtagit nödvändiga åtgärder, dels att flytten i sig görs med god framförhållning och med tillräckliga förberedelser samt att det nya boendet kan tillse att

levnadsvillkoren blir goda för den enskilde. Den enskilde har rätt att överklaga beslut om ändrad verkställighet från ett boende till annat.

5.10 Daglig verksamhet

Den som omfattas av personkrets 1 och 2, är i yrkesverksam ålder (68 år) men som saknar förvärvsarbete och inte utbildar sig har rätt till daglig verksamhet. Den dagliga verksamheten bör enligt lagens förarbeten rymma såväl aktiviteter med habiliterande inriktning som mer produktionsinriktade uppgifter. Syftet bör vara att bidra till personlig utveckling, att främja delaktighet i samhället samt att utveckla den enskildes möjlighet till arbete. Stor hänsyn ska tas till den enskildes önskemål om sysselsättningens inriktning. Omvårdnad ingår i insatsen.

Oaktat de grundläggande principerna om den enskildes rätt till medbestämmande och inflytande över insatsernas utformande har den enskilde ingen ovillkorlig rätt att kräva att insatsen utförs av viss utförare eller på viss adress. Södertälje kommuns egna utförare ska erbjudas i första hand, i andra hand enskild verksamhet som kommunen har ramavtal med. Om det står klart att det inte finns lediga platser hos ramavtalspartners medges möjligheten att göra en direktupphandling med annan enskild verksamhet.

5.11 Förhandsbesked enligt 16 § LSS

Om en person som omfattas av LSS vill bosätta sig i Södertälje kommun, ska kommunen på den enskildes ansökan ge förhandsbesked om rätten till insatser. En ansökan om förhandsbesked från en person som tänker bosätta sig i kommunen ska behandlas enligt samma villkor som om den enskilde redan var bosatt där. Skälen till varför den enskilde vill flytta saknar betydelse. Avsikten att flytta till kommunen måste dock vara klar och bestämd och den enskilde kan inte begära förhandsbesked av flera kommuner samtidigt. Vid ansökan om förhandsbesked ska en utredning göras där det framgår vilken insats ansökan om förhandsbesked avser, om den enskilde tillhör personkretsen och om den enskilde har behov av insatsen för att uppnå goda levnadsvillkor.

Lagtexten ger utrymme att lämna förhandsbesked beträffande insatser enligt 9 § LSS på motsvarande sätt som beslut fattas i förhållande till dem som redan är bosatta i kommunen. Det betyder att det exempelvis går att ansöka om förhandsbesked angående rätten till bostad med särskild service, enligt 9 § 9 LSS. Däremot går det inte att få förhandsbesked avseende en specifik bostad med särskild service, eftersom frågan om vilken bostad den enskilde beviljas är en verkställighetsfråga (jfr också avsnitt 5.9). Detsamma gäller i förhållande till övriga insatser enligt 9 § LSS.

Ett förhandsbesked är giltigt i sex månader räknat från den dag då de insatser som förhandsbeskedet omfattar blir tillgängliga för den enskilde. När det gäller exempelvis rätt till bostad med särskild service enligt LSS bör förhandsbeskedets giltighetstid därför räknas från och med när den enskilde får ett erbjudande om plats i ett boende. När det gäller rätt till insatsen personlig assistans enligt LSS är det lämpligt att i stället räkna giltighetstiden från förhandsbeskedet eftersom tiden från förhandsbeskedet tills att insatsen blir tillgänglig kan bli ganska kort. Skyldigheten att tillhandahålla insatsen inträder först när den enskilde flyttat till kommunen.

6. Företrädare och ombud med fullmakt

Kommunen har en skyldighet att anmäla behov av god man eller förvaltare. Anhörig/närstående till den enskilde har ingen laglig rätt till inflytande om de inte är den sökandes eller den legala företrädarens formella ombud (vårdnadshavare, god man, förvaltare).

Den som på grund av sjukdom, försvagat hälsotillstånd, psykisk störning eller liknande förhållande inte själv kan sköta sina ekonomiska, juridiska eller personliga angelägenheter, har möjlighet att få hjälp av en god man. Den enskilde kan få hjälp med något eller några av dessa områden; att bevaka sin rätt, förvalta sin egendom eller sörja för sin person. Beslutet fattas av tingsrätt men får inte meddelas utan samtycke av den för vilken godmanskapet ska anordnas om inte den enskildes tillstånd hindrar att hans eller hennes mening inhämtas. Om personen är för sjuk för att själv kunna fatta beslutet kan tingsrätten ändå besluta om god man men det krävs ett läkarintyg som beskriver personens hälsa.

För de fall godmanskap inte är tillräckligt får tingsrätten istället besluta om förvaltare för den som inte kan vårda sig själv eller sin egendom. Förvaltarskapet är mer ingripande än godmanskap och ska inte förordnas om det är tillräckligt med godmanskap eller om den enskilde på något annat, mindre ingripande sätt får hjälp. Förvaltarskapet ska anpassas till den enskildes behov och får begränsas till att avse viss egendom eller viss angelägenhet. Begränsning kan även göras med hänsyn till egendomens värde. Förvaltaren fungerar som ställföreträdare för sin huvudman och denne förlorar sin rättshandlingsförmåga i de delar som förvaltare utsetts. Vid behov av förvaltare krävs läkarintyg.

Den enskilde kan anlita ombud eller biträde om den enskilde för sin egen talan. Myndigheten begär alltid in en skriftlig fullmakt. Ombudet företräder helt eller delvis sin uppdragsgivare, exempelvis vid kommunikering och närvaro vid sammanträden. Handläggaren kan dock alltid begära att god man, förvaltare eller den enskilde medverkar personligen i utredningen när det behövs. Omfattningen av uppdraget framgår av förordnandet och avser god man och ombud med fullmakt. Vid överklagande i domstol krävs alltid skriftlig fullmakt.

En fullmakt ger ett ombud rätt att helt eller delvis föra den enskildes talan. Det är nödvändigt för handläggaren att ta reda på vem eller vilka som är ombud samt vad fullmakten omfattar, det vill säga vad ombudet har rätt att göra. En fullmakt kan vara muntlig eller skriftlig. Om muntlig fullmakt lämnas ska detta dokumenteras. En muntlig fullmakt som lämnats vid tidigare tillfälle ska kontrolleras om den fortfarande gäller. Man kan kräva att skriftlig fullmakt lämnas för att kunna kontrollera att fullmakt faktiskt finns. En skriftlig fullmakt ska vara undertecknad av den enskilde och innehålla ombudets namn. Den behöver inte vara bevittnad. Fullmakten ska alltid uppvisas i original. Även en skriftlig fullmakt som utfärdats vid tidigare tillfälle kan kontrolleras om den fortfarande är giltig. En fullmakt kan alltid återkallas av den enskilde, något som den enskilde ska informeras om.

7. Ansvarsfördelning mellan bosättningskommun och vistelsekommun

Huvudregeln är att stöd- och serviceinsatser enligt LSS ska tillgodoses i och av den kommun där en person är bosatt. Med bosättningskommun avses den kommun där den enskilde är stadigvarande bosatt. Den kommun som den enskilde är stadigvarande bosatt i är i de allra flesta fall också den kommun där den enskilde är eller borde vara folkbokförd. I de flesta fall är vistelsekommun och bosättningskommun en och samma kommun.

Bosättningskommunen ansvarar för insatser enligt LSS även under tillfällig vistelse i annan kommun t.ex. ledsagare vid teaterbesök, vistelse i sommarhuset eller längre tids studier.

Bosättningskommunen ansvarar för stödet tills den enskilde väljer att bosätta sig i annan kommun.

Vistelsekommunen har emellertid ansvar för den enskildes hjälpinsatser i akuta situationer. Vistelsekommunen är också i vissa fall skyldig att bistå bosättningskommunen med utredning och att verkställa beslut för att underlätta för person med funktionsnedsättning att kunna vistas i en annan kommun under kortare tid (semesterresor och andra kortare vistelser upp till sex månader). Därefter får bosättningskommunen svara för detta.